

1. ΘΕΜΑ

Η πρόθεση σε

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Το έστειλα σ' αυτόν. Μένει στην Κόρινθο. Κάθεται στον καναπέ. Βγήκε στο μπαλκόνι. Θα ιδωθούμε στις τρεις. Είμαι πτώμα στην κούραση.

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Α ΚΕΓ και 1, 2 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Πτώσεις των ουσιαστικών: αιτιατική, γενική

Προσωπικές αντωνυμίες

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

Παράλειψη της πρόθεσης σε ή λανθασμένη χρήση της. *Ο πατέρας είναι μαγαζί. Το μαγαζί του είναι δίπλα σπίτι μου. Το χωριό μου είναι ανάμεσα από Αλεξανδρούπολη και από Κομοτηνή.*

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η πρόθεση σε συντάσσεται με ονοματικές φράσεις, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι ισχυροί τύποι των προσωπικών αντωνυμιών, στην αιτιατική. Η σε ίσως χρησιμοποιείται πιο συχνά απ' ό,τι χρησιμοποιούνται όλες οι άλλες προθέσεις μαζί. Η πρόθεση σε χρησιμοποιείται για να δηλώσει:

α) Έμμεσο αντικείμενο

Το έστειλε στην Άννα.

Το έδωσα σ' εσένα.

β) Τόπο

Η πρόθεση σε μπορεί να δηλώνει στόχο/προορισμό ή στάση σε τόπο:

✓ Πήγα από την Κομοτηνή στην Ξάνθη.

✓ Βγήκα από την κουζίνα και μπήκα στο υπνοδωμάτιο.

Στα παραπάνω παραδείγματα η διάκριση ανάμεσα σε κίνηση προς κάποιο σημείο και κίνηση προς τα μέσα δηλώνεται μόνο με το ρήμα και όχι με την πρόθεση.

✓ *Μένω στην Κομοτηνή.*

✓ *Είμαι στον καναπέ.*

Για να δηλωθεί η στάση, η σε συνεκφέρεται με ρήματα που δηλώνουν ύπαρξη σε τόπο. Στα παραπάνω παραδείγματα η διάκριση ανάμεσα σε στάση σε ένα σημείο και στάση μέσα σε κάτι δηλώνεται με το ρήμα και όχι μόνο με την πρόθεση.

Το παράθυρο του δωματίου του βλέπει στη θάλασσα. (απλή κατεύθυνση)

Πήγε στην Αθήνα. (σκόπιμη κατεύθυνση)

Το νερό ανέβηκε στη μέση του ποταμού. (τέρμα μιας κίνησης)

Ο φάκελος είναι στο συρτάρι. (μέσα)

Ο αδερφός μου έμεινε στο σπίτι. (περιοχή, τόπο ή θέση)

Μένει στο ποτάμι. (εγγύτητα)

Στα δέκα μύγδαλα που σπάω, ένα είναι καλό. (ανάμεσα, μεταξύ)

Τα ξανθά μαλλιά του έλαμπαν στον ήλιο. (απέναντι)

Έδεσε μια αλυσίδα στο λαιμό του σκύλου. (γύρω)

Κάθεται στην πολυθρόνα. (επάνω)

Μου φαινόταν πως η γη θ' άνοιγε στα πόδια μου. (κάτω από)

Επειδή η *σε* δεν μπορεί από μόνη της να καθορίσει την ακριβή τοπική θέση, ο πιο πρακτικός και εύχρηστος τρόπος είναι η τοποθέτηση ενός τοπικού επιρρήματος δίπλα στην προθετική φράση.

Η φράση

ο Νίκος είναι στο μαγαζί

δηλώνει με ασάφεια τη θέση του Νίκου, δηλαδή αν είναι μέσα ή έξω από το μαγαζί.

Αντίθετα, η φράση

ο Νίκος είναι μέσα στο μαγαζί

δηλώνει ξεκάθαρα ότι είναι μέσα στο μαγαζί.

Η πρόθεση *σε* μπορεί να συνεκφέρεται με μερικά τοπικά επιρρήματα, όπως *μέσα, πάνω, μπροστά, κοντά, γύρω, δίπλα, ανάμεσα, απέναντι*, και να δηλώνει τη θέση:

Το γράμμα είναι μέσα στο συρτάρι.

Το επίρρημα *μέσα* μπορεί να εκφράζει κίνηση προς τα μέσα (*Μπήκε γρήγορα μέσα στο σπίτι*) ή θέση προς τα μέσα (*Έμεινε ολημέρα μέσα στο σπίτι*).

Το βιβλίο είναι πάνω στο τραπέζι.

Το αυτοκίνητο είναι μπροστά στο σπίτι.

Το σπίτι είναι κοντά στο ποτάμι.

Μένει κάπου γύρω στην Κομοτηνή.

Το μαγαζί του είναι δίπλα στο σπίτι μου.

Το χωριό μου είναι ανάμεσα στην Αλεξανδρούπολη και στην Κομοτηνή.

Μένω απέναντι στο σχολείο.

Η *σε* όταν συντάσσεται με αιτιατική ή γενική ονόματος προσώπου μπορεί να εκφράζει το σπίτι ή το μαγαζί κάποιου:

Το βράδυ θα πάμε στον Πέτρο.

Θα βρεθούμε στον Πέτρο.

γ) Χρόνο

1) Για να καθοριστεί η θέση σε κάποιο χρονικό σημείο ή το χρονικό διάστημα εντός του οποίου συμβαίνει κάτι:

Να είσαι εδώ στις επτά ακριβώς.

Θα τον δεις σε λίγες ώρες.

2) Για να καθοριστεί το χρονικό διάστημα εντός του οποίου συμβαίνει κάτι:

Θα έρθει σε λίγο.

Μέσα σε ένα χρόνο διάβασε δέκα βιβλία.

δ) Εναντίωση

Θα αντισταθούμε στη βία.

Κρατάει κακία σε μένα.

ε) Ενώπιον

Βρισκόμαστε μπροστά σε μια δύσκολη κατάσταση.

Όλα έγιναν μπροστά στα μάτια μου.

στ) Το αποτέλεσμα μιας αλλαγής ή μιας ενέργειας

Μετέτρεψε τα ευρώ σε δολάρια.

Έσπασε το ζύλο σε τρία κομμάτια.

ζ) Σκοπό

Με κάλεσε σε τραπέζι.

Ο θεός μου πήγε στο κυνήγι.

η) Αιτία

Φοβήθηκα πολύ στο θόρυβο που έκαναν τα πυροτεχνήματα.

θ) Αναφορά

Είναι πολύ καλός στα μαθηματικά.

Είναι μικρότερος στα χρόνια.

Είναι πολύ καλός σε όλα.

ι) Ποιητικό αίτιο (σπάνια και συνήθως με ρηματικά επίθετα σε -τος)

Η Μαρία είναι πολύ αγαπητή σε όλους.

Είναι πολύ μισητός σε όλους τους φίλους του.

ια) Όργανο ή μέσο (=με)

Τον τσάκισα στο ξύλο.

Για τη δουλειά που έκανε πληρώθηκε σε ευρώ.

ιβ) Κατάσταση

Βρισκόταν σε διακοπές με την οικογένειά του.

ιγ) Τρόπο (σε + ουδέτερο του επιθέτου στην αιτιατική πληθυντικού)

Έκλαιγε στα ψέματα.

Πήραν στα σοβαρά αυτά που τους είπα.

ιδ) Η σε χρησιμοποιείται σε πολλές στερεότυπες εκφράσεις με μεταφορική σημασία:

Δε φταις εσύ σε τίποτα.

Τον πέθανε στην πολυλογία.

Πιάστηκαν στα χέρια.

Ήταν ντυμένη στα άσπρα.

Τον σάπισαν στο ξύλο.

Αυτή η πόλη είναι πνιγμένη στο τσιμέντο.

Είμαι πτώμα στην κούραση.

ιε) Επίσης, υπάρχει μεγάλος αριθμός στερεότυπων φράσεων που εισάγονται με τη σε:

σε τελευταία ανάλυση, σε σημαντικό βαθμό, σε μηνιαία βάση, σε σχέση με, σε σύγκριση με, σε αντίθεση με, σε συνεργασία με

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Η πρόθεση σε είναι από τις πιο συχνά χρησιμοποιούμενες προθέσεις της Ελληνικής. Σ' αυτό το φυλλάδιο εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς τη μεγάλη ποικιλία χρήσεων που εμφανίζει. Θα ήταν ανώφελο να ζητήσουμε από έναν αλλόγλωσσο μαθητή να μάθει όλες αυτές τις χρήσεις. Στόχος μας είναι ν' αντιληφθούν οι μαθητές τις βασικές λειτουργίες που επιτελεί η συγκεκριμένη πρόθεση (π.χ. δηλώνει θέση ή κίνηση προς κάπου, σε αντιδιαστολή με την από, ή εισάγει ονοματική φράση έμμεσου αντικειμένου) και, φυσικά, να καταλάβουν, έστω και εμπειρικά, το συντακτικό της ρόλο σε μια φράση. Ο διδάσκων μπορεί να ξεκινήσει

τη διδασκαλία του με πολύ απλά παραδείγματα και να προχωρήσει σταδιακά, ανάλογα και με το επίπεδο της τάξης του.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΓΓ14: Οι προθέσεις (κατάλογος και γενικές παρατηρήσεις)

ΓΓ15: Η πρόθεση *από*

ΓΓ16: Η πρόθεση *για*

ΓΓ17: Η πρόθεση *με*

ΓΓ19: *ως-σαν*

ΑΤ45: Η πρόθεση *κατά*

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 414-415, 418-419.